

с.ДОЛНИ ЛОМ

Географско положение: Селото се намира в югоизточното Горно полоние попада на територията на страната с координати (в центъра на Долни Лом), е с географска ширина (j) = 43030`00`00 и географска дължина (l) =22046`01`27. То заема част от Западния Балкан с господстващи върхове: Болван (или Бела глама) 923,6 м, Милов камък 810,9 м, Бабу 677,8 м, Запад (намираш се на изток спрямо селото) 893,7 м, Мала глама 526,8 м, Савичова чука 640,4 м, Дудукова чука 534,8 м, Трънливо лице (Китка) 553,0 м, Църни (Черни) връх 1017,5 м, Високата чука 845,2 м, Кукино равнище 1342,1 м, Остра чука 1440,8 м и Горно Язово 1573,2 м. И при надморска височина на моста на р. Мусич в центъра на селото 340,369 м.

През югоизточното Горно полоние извира и текат река Златичка (Еличка) - приток на р. Лом, образувана от Лева и Ломска река, последната с бълващите си извори в района на Росовата вода, както и от многото долове, като Тунчин дол под местността Седларица, Крав дол, Крушин дол и др., които целогодишно освежават южната част на това землище, докато северната му част се освежава от някога пълноводната река Мусич и живописната Петавичка река съставена от множество долове - притоци. В това полоние не извира, а бълват реките Водни печ и Мусич. В него, като непресъхващи водни източници са изворите в района на местностите Дреняк, Криви брод (Крии брод) и край шосето за Горни Лом, под скалата Бела стена, построени от фамилия Велкови. В горния край на селото също има извор, наричан Врелото.

Югоизточното Горно полоние се явява шосейно (пътно) кръстовище на пътя София – Монтана, Долни Лом – Чупрене – Белоградчик – Димово - Видин и пътя от Горни Лом за градовете Видин и Лом през забележителната местност Фалковец и с. Ружинци. Коларски пътища свързват селото с почти всички краища на землището му .

Проучвания: В следствие на извършените проучвания в землището са заснети следните обекти:

Крепост и селище на хълма „Мала глама“;

Крепост на хълма „Савичова чука“;

Укрепление в местността „Сингина падина“;

Рударско селище в местността „Седларица“;

„Средно селище“ между селата Долни и Горни Лом;

Престои проучване и на други обекти, например „Горно Язово“.

В началото на миналото столетие на райна е обърнал внимание Г. Бончев. Според него находищата окол село Долни Лом са „продължение на Чипровските, но се различават от тях по съдържанието си. В долноломските предели – пише авторът – има стари рударски работи, но те са почти засипани и заровени, че днес мъчно могат да се намерят“

През 1929 г. се провеждат проучвания и разкопки от Васил Миков. Намерени фрагменти от съдове. Според него (В. Миков), съдовете представляват голям научен

Долни лом

Написано от ivailo

Понеделник, 31 Януари 2011 00:03

интерес, „тъй като са работени на ръка, без помоща на грънчарско колело“. Те са имали „ниски или широки гърла, равни дъна и са били с единични дръжки. При изпичането им са придобили тъмно червеникав или кафяв цвят“. Особен интерес представлявал и орнамента, който бил различен от познатите до тогава у нас. Получен бил „главно чрез отпечатване върху влажните стени на един вид печат, наподобяващ кучи скок“. Според Миков, „съдовете не могат да бъдат по-късни от V-IVв.пр.н.е. Те се доближават до орнаментите от районите на Сараево и Босна“.

Други по-обстойни проучвания не е известно да са правени. Крепостта и околностите ѝ се нуждае от допълнително археологическо проучване и консервация.

От името на реката.

В центъра на селото паметник на загиналите във войните 1885 г; 1912 – 1913 г; 1915 – 1918 г.

Бял камък и бронз. Майстори – братя Михаил и Ангел Гълъбови. Висок 4,20 м. Открит 1931 г.

На гърба на паметника е поставена плоча от черен мрамор. На нея са изписани имената на дарителите и сумата, която са внесли.

Паметникът е направен по проект донесен от Антон Живков, който взема за образец паметник в Лайпциг. Ангел Гълъбов прави макет на паметника от восък. В основата на паметника е поставена чешма.

Дарителите – Илия Петров – 1500 лв.; Мария Ил. Петрова – 1500 лв.; Алекси П. Татаров – 2000 лв.; Анто Ж. Мийнски – 1000 лв.; Иван Николов – 1000 лв.; Видинска окръжна постоянна комисия – 10000лв. Майстори – Михаил и Ангел Гълъбови от с. Върбово, Белоградчишко.

В района на сегашното село вероятно е имало селище още в древността. Римляните и латините са експлоатирали златни, сребърни и железни мини в подножието на връх Миджур. През време на Видинското царство, също са се експлоатирали много мини. Преди падането на Видинското царство под турско робство в района и околностите му вероятно е имало значим религиозен център. Село Долни Лом се намира в

Долни лом

Написано от ivailo

Понеделник, 31 Януари 2011 00:03

планински район, в живописна долина на река Лом. Средната му надморска височина е 350 м.

Отстои на около 20 км от границата със Сърбия, на 25 км от град Белоградчик, 65 км от Видин и 140 км от София.

Землището на селото, в което растат вековни дървета, е в непосредствена близост до биосферен резерват Чупрене.

Флората и фауната са богати и разнообразни.

От дървесните видове са разпространени дъб, бук, габър, леска, орех, дива круша, дрян, бор, ела и питомен кестен.

От лечебните растения — жълт кантарион, риган, див джоджен, лайка и много други.

От животинските видове се срещат диви прасета, сърни, елени, зайци, вълци, лисици, съсели и катерици.

От птиците могат да се видят орел, ястреб, щъркел, лястовица, глухар и много други. В пещерите се срещат прилепи.

Най-древното исторически локализирано население в района е било на трибалите, които през IV в. пр. н. е са населявали и долината на река Лом.

През I в. римляните установили контрол по тези земи и започнали да експлоатират рудниците под връх Миджур, богати на желязо, мед, сребро и злато. Районът е силно охраняван, защото е представлявал и част от Балканската отбранителна система на Римската империя. Следи от тогавашна крепост (кастел) могат да се видят на хълма

Мала глама

След множество войни и сражения, в това число между Рим и Дакия. През VI-VII в. проникват славяните. Те променят името на реката от Алмус на Лом (ломя, разсичам). Следи от тези времена има в местността Джебръчки трап. Знае се, че там живяло славянско племе наричано "ри(д)ци" (рицани).

Нов разцвет на рударството се отбелязва след 1365 г., когато районът става част от Австро-Унгарски банат. Специално изпратени от Словения и Хърватско рудничари активизирали и модернизирали работата в мините. Този период е известен под името "периода на латините". В горното течение на река Еличка (Златичка) е имало резиденция на католически архиепископ, а срещу нея и православен манастир.

В първият турски регистър от 1454-55 г. вече са регистрирани двете съседни села Долни и Горни Лом. Тези села са образувани от по-старо село (Средно селище), което е отбелязано на европейските карти, като "Лом". Впоследствие това селище е напуснато. Заселено е отново към 1500 или 1600 г. със сборно население от няколко сръбски села. В Турският регистър се споменава като "Селището". (В някой от селата, името му се споменава "Лещарка".) Във връзка с заселването му, разказва следното легенда:

Избрали си „Съвет на старейшините”. Събрали се старците и решили по стар обичай да заорът грниците на новото село. За целта, през първата нощ двама млади хора (неженени) от новозаселващите се трябвало да „заорът” границите на новото село. До изгрев слънце, границата трябвало да бъде очертана. Дали са го направили много голямо, или нещо се случило, не се знае, но младежите не затворили контура на селото. А това било лош знак. За да избегнат „злата прокоба”, старците решили в отвора да построят църква или оброк. Така и направили. Възможно е църквата да се казвала „Св.Петър и Павел”. Тя се намирала срещу скалата Бела Стена. Но за съжаление, християнството не помогнало на езическите обичаи и селото пак се затрило. Този път през 1885 г. при втората приводня (наводнение). След наводнението останали 17 фамилии. Те се преселили - 10 в Горни Лом и - 7 в Долни Лом.

Читалище в центъра на селото, продължител на старото читалище, основано от учителя Михаил Алексов Татаров през 1927 г. В него има музейна сбирка.

- *Войнишки паметник* в центъра на селото. Изграден е от бял варовик в памет на загиналите от селото и околността през войните. Построен е през 1933 г. по проект взаимстван от Лайпциг (единствен в България). Майстори строители са били братя Гълъбови от съседното село Върбово.

- *Каменна чешма* в центъра на селото. Изградена е със средства на населението през 1934 г. по идея и ръководство на долноломеца Анто Живков Нешин.

- *Църква "Св.Троица"* в центъра на селото. Изградена е със средства на населението в памет на Нишките въстания. Осветена е през 1847 г. от Видинския архиепiscop и Горноломски поп Михаил, участник в Белоградчишкото въстание през 1850 г.

- *Каменен кръст* (оброк на Св. Дух) в центъра на селото. Такива кръстове с писмо и орнаменти в миналото са били 14 на брой.

- *Колни мост* - едносводест мост на река Лом. Намира се в горния (южен) край на селото. Строен е от италианци през 1908 г.

- *Въстанически паметник* - на около 2 км югоизточно от селото в местността "Суха падина", до пътя за село Превала. Построен е през 1959-60 г. в памет на сражение по време на въстанието през 1923 г.

- *Пещера Десни Сухи печ* - намира се на около 2 км от селото, в югоизточна посока на хълма Чуката. Природна забележителност. Намерени са следи от пещерна мечка. През 1972 г. в нея е проведен експеримент за престой на хора, без контакт с външния свят. Престоя е продължил 62 дни.

- *Пещера Леви Сухи печ* - намира се на същия хълм, няколко метра под десния. Природна забележителност. Използвана е от праисторическия човек. Намерена е керамика от римската епоха. През 1985 г. в пещерата е изградена и оборудвана геофизична обсерватория от проф. инж. д-р на техническите науки Младен Младеновски (родом от Долни Лом). Там са провеждани геодинамични измервания за движения на земната кора.

- *Бела стена* - живописна скала с карстов извор на 1,5 км южно от селото до пътя за село Горни Лом. Природна забележителност. През 2003 г. на извора е изградена чешма

със съдействието на Председателя на кооперация "Светлина" от Долни Лом, Иван Михайлов.

- *Марков камик* (скала) - намира се на около 1,5 югоизточно от селото под хълма Дудукова чука. Предполага се, че е била част от манастирски комплекс (разрушените при наводнение Суходолски манастири).

- *Мала глама* (хълм) - намира се западно от селото. Предполага се, че хълмът има изкуствен произход (ръкотворен е). От него са вадени оромни камъни от "гламски камък" (от няколко тона). Съуръжението е строено, като пирамида през "епохата на мегалитите" (вероятно преди 10-12000 години), а впоследствие е засипано. Има легенда за подземно езеро под него и тунели. През V в. и средните векове е имало крепост и селище, които са били част от "Балканската отбранителна система" на Римската и Византийска империя. Намерени са сечива и керамика.

- *Чуката* (хълма с пещерите "Суи печ") - намира се югоизточно от селото. Предполага се, че през езичеството е бил мегалитно култово място. На югоизток от него е имало селище. В миналото, там е намирана много потрошена керамика.

- *Оброчен кръст "Рангелов кръст"* - намирал се е близо до хълма "Чуката". Счупен е и заровен.

- *Оброчен кръст "Св. Илия"* - намирал се е над м. "Дреняк", на 3-3.5 км. южно от селото, до р. Еличка, в м. "Врътча". Също е заровен.

- *Суходолски манастир* - Построен бил през XIII в., по времето на българския цар Иван Асен II (1218-1241 г.). Разполагал е с няколко църкви и параклиси, накацали по съседните хълмове (глами). Легендата разказва за архиепископската църва „Св.Арахангел Михаил“ (м.Савичова чука), църквата „Св. Петър и Павел“ (м. Средно селище) и "Св.Панталеймон" (м.Подолие) - разрушени, и църквата „Св.Параскева“, край Горни Лом (тя още съществува). Манастирът е разрушен при падането под турско робство (с изключение на цървата Св.Параскева, която е била умишлено затрупана). Опитите за възстановяване били неуспешни. Според легендата монасите, оцелели след пожара и наводнението (имало е и наводнение на река Лом) са прехвърлили Балкана и се подслонили в с.Долна Каменица (Сърбия) в манастира „Св. Богородица“, който бил част от суходолската обител. Там са отнесли и част от църковните книги.

Живко Нешин (Нешов) (...-1885 г.) - Произхожда от бедно семейство. Спомага на Белградчишкото въстание 1850 г. Оглавява революционното движение по горното течение на реките Лом и Тимок. През Сръбско-Турската война (1876 г.) в Язова планина организира Революционен комитет. Съратник е на Панайот Хитов. След разбиване на четата на Филип Тотю, му помага да се изтегли през Долни Лом към Светиниколския проход. Според някои сведения, по негова инициатива се построява църквата в селото в памет на Нишките и Белградчишкото въстание. Попада в първите редици на Руското командване, като разузнавач на полковник Паренсов. Ето какво четем в писмо на полковник Паренсов до началника на Трета артилерииска дивизия от 1 юни 1877 г.: "Донасям на Ваше Сиятелство, че изпращам в Турция българина Живко Нешов за събиране на сведения. Вероятно той ще се завърне до 8 юни и ще се прехвърли през Дунав в района на 8-ма Кавказка дивизия. По заповед на Негово Височество Главното мандващия, моля окажете пълно съдействие на Живко Нешов за доставянето му в Букурещ...Ако за доставянето на Живко Нешов са необходими пари, моля да му заемете

необходимата сума, която ще Ви бъде попълнена от мен незабавно. Кратки сведения за разузнавача Живко Нешов : българин, от село Долни Лом, Берковски окръг, висок на ръст, силен, с неголяма брада и коса - черни." След Освобождението спомага за благоустрояване на селото и населението. - Убит е от българи край село Крива бара.

Анто Живков Нешин, синът на Живко Нешин от малък остава сирак. През Балканската война е Околийски началник в град Енос (на Бяло море). След Първата световна бойна работи в мелницата на с. Крива бара, където е бил убит баща му. С помощта на собственика ѝ успява да спаси живота на арестуваните хора от родното си село през 1923 г. В последствие е избран за Околийски съветник в град Видин. На него селото дължи благоустрояването и водоснабдяването си.

Внукът на Живко Нешин, Крум Живков след завършване на основното си образование, учи известно време в Американски колеж. След това, в София завършва техникум Христо Ботев - отдел земемерство. Завършва висше техническо образование в град Бърно със специалност "инженер-землемер". Участва в изработването на известния "План Мусман" чрез съставяне и обработка на фотоплан за София. Началник е на Военно топографския отдел към БА. След пенсионирането си работи в "Геопланпроект" и НИИГиФ.

Младен Михайлов Младеновски, професор по висша геодезия - опорни мрежи и д-р на техн.науки, основател и дългогодишен директор на Научно-изследователския институт по геодезия и фотограметрия (НИИГФ)-гр.София и ръководител на секция "Висша геодезия - опорни мрежи". Работил е във Военно-топографската служба при МНО и Главното управление по геодезия и картография. Роден е на 26.03.1924г. в с.Долни Лом и починал на 24.10.2011г.в гр.София. Син е на Михаил Младенов Велков и Параскева Костова Михайлова. Живял тихо и скромно и отдал живота си за развитието на геодезията, гравиметрията, висшата геодезия, държавните координатни системи, опорните мрежи, геодинамичните процеси и съвременните движения на земната кора на България. Работил по възстановяването на селскостопанската земя. Изчислил Географския център на България. Създател и управител на СД "ГГиК - геодезия и сие". Национален авторитет оставил безброй трудове, нямащи аналог досега в областта на геодезията, активен участник в много международни и национални форуми в сферата на геодезията. Изследвал и задълбочено проучвал географските и историческите особености на Северозападна България. Извършил геодезическо заснемане и топографско картиране на нейната крепостна система. Изработил десетки релефни макети и модели на природни обекти в района. Създател на геодезическата обсерватория "Поломие" в с. Долни Лом. Всеотдайно работил за благополучието и популяризирането на селото, както и за запазването и документирането на историческите, природните и духовните му ценности.

wikipedia.org

Легенда за „Риците”

В една легенда се разказва, че през V-IXв. В землищата на днешните села Горни и Долни Лом, Репляна, Гюрнич и Превала е живяло население, дошло от североизточното

Долни лом

Написано от ivailo

Понеделник, 31 Януари 2011 00:03

крайбрежие на Черно море. То се е преселило там може би с хуните или аварите. Наричало се Рици, защото били дошли от крайбрежието на ез. Рица в Западен Кавказ. Не е изключено, името им да произхожда от „Рид“, защото са живеели по ридовете. Били здрави и силни планинци. Занимавали се със земеделие, коневъдство, лов, събирателство на плодове, пчеларство, лозарство, битова керамика, обработка на камък, дърво и кости, отглеждане и тъкачество от коноп и металодобив и обработка на метал. Селището им представлявало група от дървени къщурки (землянки) по склоновете на хълмовете наоколо. Най голямото било някъде на хълма Седларица. Един път в годината, в местността «Крадна ливада» (между Долни Лом и Репляна), организирали разменна търговия. Оставяли, една стока, която им била в повече и си взимали друга, от която имали нужда. Религията им била езическа. Култовите средища били «Капища». Имало и «долмени», които в последствие са разрушени. Дали причина за разрушаването им било християнството или използването на камъните за строежи на къщи не е известно.